

ŠAKIŲ RAJONO GRIŠKABŪDŽIO GIMNAZIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

1. BENDROS NUOSTATOS

Švietimo teikėjo pavadinimas - Šakių rajono Griškabūdžio gimnazija

Teisinė forma – savivaldybės biudžetinė įstaiga

Adresas – Alyvų g. 10, Griškabūdžio mstl., Griškabūdžio sen., 71295 Šakių r.

Telefonas - +37034541332

Elektroninis paštas – mokykla@griskabudzio.sakiai.lm.lt

Internetinė svetainė - www.griskabudziogimnazija.lt

Steigėjas – Šakių rajono savivaldybė

Pagrindinės veiklos rūšys: ikimokyklinis, priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis, vidurinis ugdymas.

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si). Ši programa sudaryta remiantis ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiais dokumentais, norminiais teisės aktais bei sukaupta patirtimi.

Įstaiga remiasi nuostata, kad vaikystė - savaime vertybė, vertinamas vaiko gyvenimas „čia“ ir „dabar“. Daug dėmesio skiriama vaikų sveikos gyvensenos įgūdžių formavimui, pozityvaus elgesio ugdymui, fizinės bei psichinės sveikatos puoselėjimui.

Ugdymo(si) programa praturtinta įvairiomis pedagoginėmis teorijomis, siekiant patenkinti kiekvieno vaiko poreikius ir interesus. Vaikas yra aktyvus ugdymosi proceso dalyvis, o ne pasyvus žinių gavėjas, ugdymas orientuotas į vaiko poreikius, individualias patirtis ir gebėjimus.

Ugdymo(si) sistema mišri - dalis veiklų vykdoma patalpose ir dalis lauke. Pusiau lauko darželis leidžia tenkinti vaikų poreikius nuolat veikti, tyrinėti, atrasti, stebėti, žaisti, išgirsti, sužinoti, sportuoti, įsijungti į bendras veiklas, bendradarbiauti, veikti savarankiškai. Skatinamas žaidimu grįstas mokymasis, natūralus smalsumas ir tyrinėjimas, užtikrinama teisė aktyviai bendrauti, reikšti nuomonę bei rinktis veiklą. Vaikai mokosi ir kaupia patirtį per sąveiką su aplinka, suaugusiais ir kitais vaikais.

Ikimokyklinio ugdymo programa grindžiama integruota teorine prieiga, kuri sujungia konstruktyvizmo, sociokultūrinės elementus. Konstruktyvizmo raidos teorija atskleidžia įstaigos požiūrį į vaiką ir jo ugdymąsi - vaikai mokosi iš savo asmeninės patirties bei atradimų, skatinami vaiko atradimai bei eksperimentai, mokytojas atlieka padėjėjo, patarėjo vaidmenį, iniciatyva perleidžiama vaikams. Sociokultūrinė teorija darželyje atsiskleidžia bendradarbiavimo, grupinių projektų svarba ugdyme. Vaikai mokosi sąveikaudami vieni su kitais - bendraudami, dalyvaudami socialinėse situacijose, įsitraukdami į kultūrines veiklas. Ugdymas(is) grindžiamas tautos kultūros vertybėmis. Vaikai ugdomi gimtąja kalba, jiems sudaromos sąlygos natūraliai, kūrybiškai susipažinti su lietuvių tautos tradicijomis, papročiais, sužinant ir apie kitų tautybių buvimą, skiepijamas tolerancijos jausmas. Kuriamas bendrumo jausmas, skatinamas vaiko indėlio pripažinimas, nuolat drąsinant, įtraukiant į bendradarbiavimo ratą pagal savo galimybes ir pajėgumą, taikoma autonomija bei minimali pagalba tiek, kiek reikia, kad vaikas pasiektų sėkmę. Mūsų darželis didelį dėmesį skiria tėvų ir bendruomenės įtraukimui į ugdymo procesą, ugdymas papildomas išvykomis, susitikimais su įvairių profesijų žmonėmis, didelis dėmesys skiriamas supančios aplinkos reikšmės pripažinimui ugdymo procesui.

Vaikų ugdymas(is) grindžiamas tokiomis požiūrio į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

- **Vaiko orumas** - kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;
- **Vaiko gerovė** - vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;
- **Lygiavertis dalyvavimas** - lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymo(si) procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;
- **Saviraiškos laisvė** - saviraiškos laisvė kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;
- **Lygiateisiškumas ir teisingumas** - vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimalizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir už jos ribų;
- **Pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei** - atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;
- **Bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas** - pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymas(is).
- **Kultūrinis tapatumas** - kultūrinis tapatumas pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Vaikų poreikiai. Ikimokyklinio amžiaus grupę lanko mišraus amžiaus vaikai skirtingų poreikių: socialinės rizikos, daugiavaikių šeimų, specialiųjų poreikių, gabūs vaikai, todėl būtina atsižvelgti apie vaikų gebėjimų įvairovę, poreikius, galimybes. Ugdydami vaikus pastebėjome didžiulį vaikų poreikį žaisti, judėti, bendrauti. Daug dėmesio skiriame vaikų kalbos ugdymui(si), žodyno turtinimui, taisyklingam garsų tarimui, tautinių vertybių puoselėjimui.

Įstaigoje sudarytos sąlygos ugdytis įvairių gabumų vaikams, taip pat vaikams su negalia. Sukuriamos prielaidos užtikrinti pagrindinių kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą:

- **Žaismės poreikis** - turėti laisvę, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus;
- **saugumo poreikis** - rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;
- **draugysčių poreikis** - jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą draugų.
- **komunikavimo poreikis**- sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su kitais vaikais ir suaugusiais priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus.
- **pažinimo džiaugsmo poreikis**- smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti;
- **kūrybinės saviraiškos poreikis**- tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas.
- **unikalūs kiekvieno vaiko poreikiai**, tarp jų ir specialieji ugdymosi poreikiai atliepiami ir tenkinami.

1 pav. Vaikų poreikiai

Vaikai yra aktyvūs ugdymo(si) turinio ir proceso kūrimo dalyviai. Darželyje sukurti kontekstai sudaro sąlygas aktyviai sąveikauti su aplinkiniais, plėtojant savo psichines galias ir kuriant savo asmenybę. Vaikai gali nuolat bendradarbiauti, dalytis idėjomis ir mokytis vieni iš kitų. Ugdytiniai autonomiškai, aktyviai stebintys, savarankiškai besijungiantys į bendruomenės veiklas, ugdomi pagal savo fizinės ir psichinės raidos tempą, pasaulį pažįsta savo stiliumi ir pasirinktais būdais, kiekvienas lavinasi tiek, kiek gali.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Ikimokyklinė įstaiga įsikūrusi Griškabūdžio miestelyje, yra vienintelė seniūnijoje, todėl ją lanko ne tik miestelio, bet ir aplinkinių kaimų, krizių centro vaikai, ugdomi įvairių socialinių sluoksnių šeimų vaikai.

Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima grindžiamas abipusiu supratimu ir atsakomybe, geranoriškumu, pagarba, konfidencialumu, pagalba ir dėmesiu.

Tėvai (globėjai) yra nuolatiniai pagalbininkai ugdymo(si) procese, ugdomosios aplinkos kūrime, palaiko tradicijų puoselėjimą, vaikų sveikatos stiprinimą, aktyviai dalyvauja renginiuose, projektuose. Su tėvais (globėjais) tariamasi dėl vaiko ugdymo(si) tikslų, švietimo pagalbos teikimo, vaikų saviraiškos poreikių tenkinimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius.

Apibendrinus tėvų (globėjų) lūkesčius, ugdymo(si) procese svarbiausia, kad vaikas intensyviai ugdytųsi ir pasirengtų mokyklai, jaustųsi saugus, mylimas, gerbiamas, sugebėtų bendrauti ir bendradarbiauti, integruotis į visuomenę, mokėtų savarankiškai mąstyti, reikšti savo mintis.

Ikimokyklinė įstaiga gerai vertinama vaikų tėvų, mokyklos, bendruomenės. Vietos bendruomenei pageidaujant ikimokyklinukai dalyvauja organizuojamuose renginiuose, šventėse ir pramogose.

Bendravimui naudojame uždaras grupes socialiniame tinkle, elektroninį dienyną, susitikimus, individualius pokalbius, atvirų durų dienas ir pan. Klausimai sprendžiami komunikuojant, tariantis, konsultuojantis šeimoms ir ugdymo įstaigos darbuotojams pagal jų atsakomybės ribas. Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai įtraukia tėvus (globėjus) į bendradarbiaujančią komandą, juos konsultuoja, padedami suprasti vaiko ugdymosi poreikius, veiksmingumus, vaikui tinkamiausius ugdymo(si) būdus ir dalyvauti savo vaiko ugdyme šeimoje ir ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Regiono ypatumai ir įstaigos savitumas. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga įsikūrusi Griškabūdyje, Šakių rajone, netoli miestelio centro. Griškabūdžio seniūnija turtinga savo istoriniu paveldu. Vaikai turi galimybę aplankyti Jablonskynę, Jono Jablonskio dar vadinamo Kalbos tėvu sodybą Rygiškių kaime ir A. Tatarės tėviškę, pažinti žymių žmonių istoriją, pabendrauti autentiškoje aplinkoje.

Gimnazijai priklauso du pastatai. Ikimokyklinis ugdymas vykdomas viename pastate su priešmokyklinio ugdymo grupe ir pradinėmis klasėmis, todėl sudarytos palankios sąlygos vaikų bendravimui, ugdymo proceso tęstinumui. Įrengtas nedidelis relaksacijos - poilsio kambarys, sukurta erdvė, kurioje vaikai gali atsipalaiduoti, nusiraminti, išmokti valdyti jausmus ir emocijas.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos erdvė - vietos gamta, kultūros paveldas ir bendruomenė. Didesnė ugdymo proceso dalis vyksta lauke. Šalia ikimokyklinio ugdymo įstaigos yra gimnazijos sporto stadionas, kuriame vaikučiai turi galimybę susipažinti su gamta, stebėti jame gyvenančius paukščius, eksperimentuoti, sportuoti, smagiai praleisti laiką, dalyvauti įvairiuose renginiuose. Darželis yra aktyvus fizinio aktyvumo skatinimo projektų dalyvis.

Ugdymo procese daug dėmesio skiriame savo krašto tradicijų išsaugojimui ir puoselėjimui. Darželis organizuoja kalendorines šventes, kuriose vaikai mokosi liaudies šokių, dainų, amatų. Lankomės ir dalyvaujame gimnazijos ir Šakių kultūros centro Griškabūdžio padalinio organizuojamuose renginiuose.

Miestelyje esanti biblioteka praturtina vaikų ugdymąsi patirtinėmis edukacinėmis veiklomis, vyksta susitikimai su bibliotekininke tiek bibliotekoje, tiek ir įstaigos erdvėse.

Gretimame Paluobių miestelyje įsikūręs Krizių centras, darželį lanko tuo metu ten gyvenantys vaikai.

Bendraujame ir bendradarbiaujame su visomis rajono ikimokyklinio ugdymo įstaigomis: įgyvendiname projektus, dalyvaujame parodose, renginiuose, mokytojai keičiasi patirtimi organizuojamuose metodiniuose pasitarimuose. Ypač glaudžiai bendradarbiaujama su Šakių r. Sintautų pagrindinės mokyklos ikimokyklinio ugdymo grupėmis.

Įstaiga sutinka ir sudaro sąlygas studentams atlikti praktikas.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas - ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesusplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalais, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si);

Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas - ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raidos;

Žaismės principas - žaislingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla;

Sociokultūrinio kryptingumo principas - ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei;

Integralumo principas - siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;

Įtraukties principas - sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;

Kontekstualumo principas - vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atvirose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;

Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas - aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;

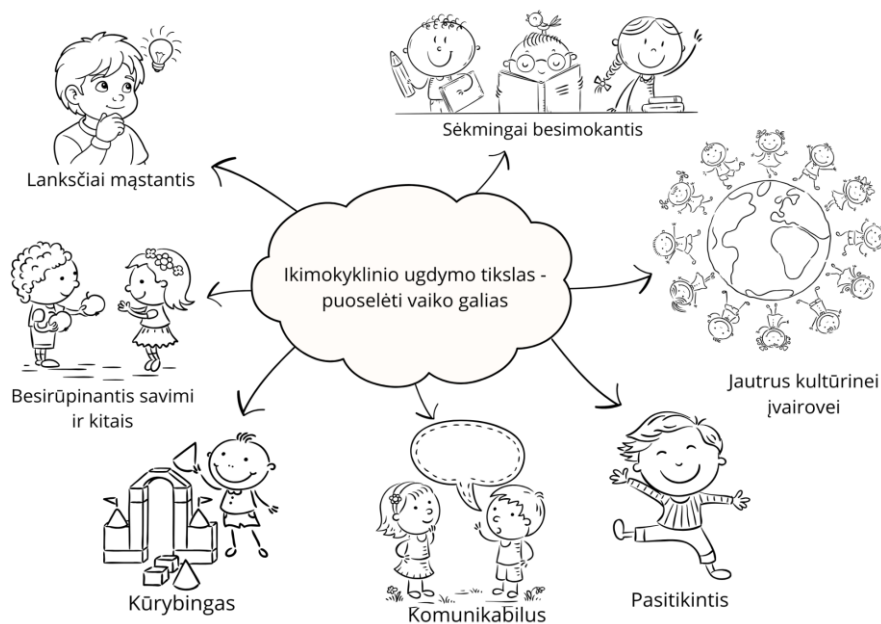
Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas - vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;

Reflektyvus ugdymo(si) principas - mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsversto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);

Šeimos ir mokyklos partnerystės principas - mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

3. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO (SI) REZULTATAI

Tikslas - atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išugdyti pasitikėjimo. Rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

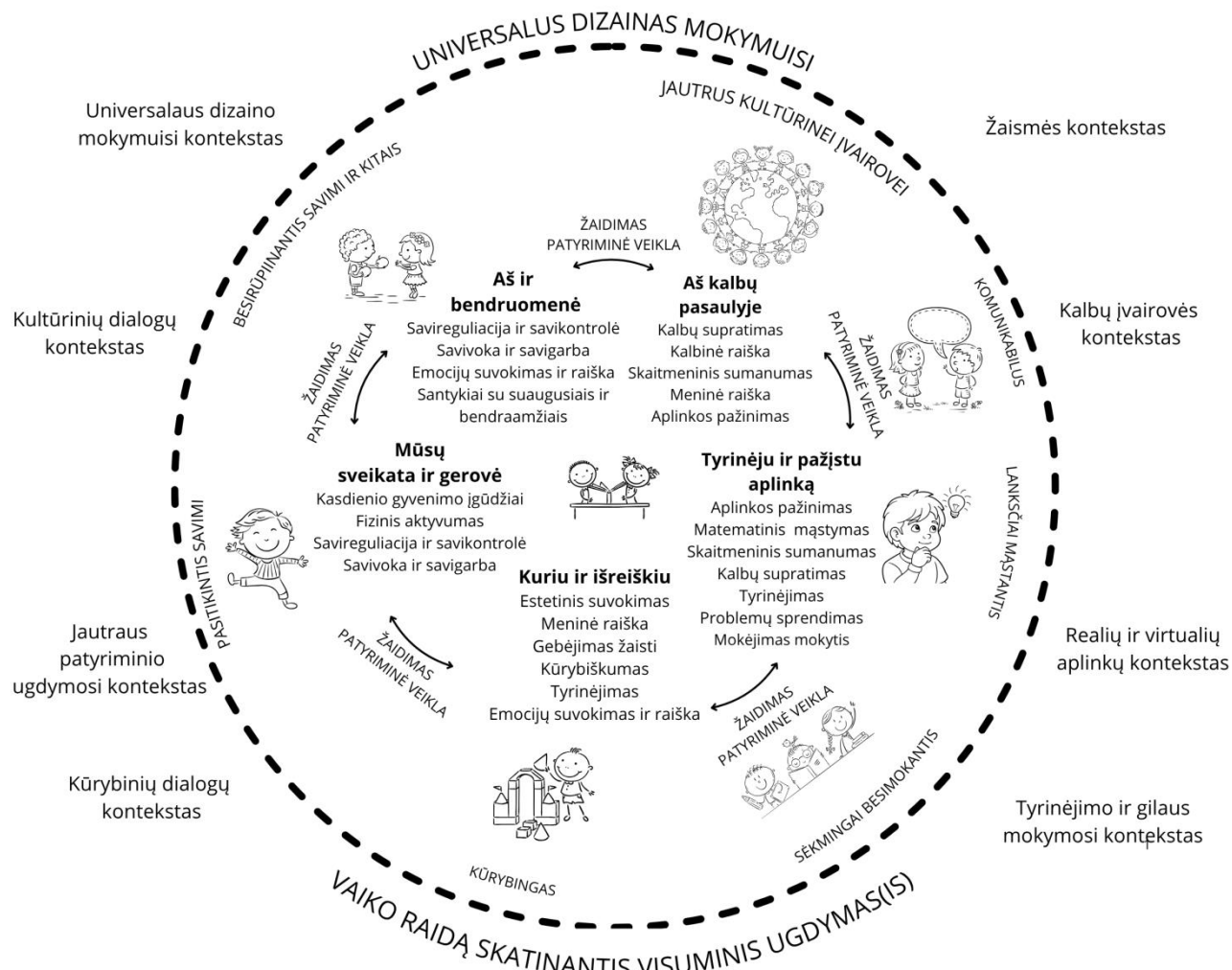
2 pav. Išimokyklinio ugdymo tikslas

Uždaviniai

1. Įstaigos aplinkoje jausis saugūs, mylimi, stiprins sveikatą, patirs judėjimo bei kasdieninio judrumo džiaugsmą, galės nuolat sąveikauti ir bendradarbiauti, dalytis idėjomis, mokytis vieni iš kitų.
2. Žinias ir mokymąsi plėtos per patirtį, naujas žinias kurs ir tobulins eksperimentuodami, tyrinėdami, ieškodami.
3. Aktyviai sąveikaudami su aplinkiniais plėtos savo psichikos galias ir kurs savo asmenybę.
4. Perims bendruomenės patirtis, jungsis į bendruomenės veiklas ir gyvenimą.

Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Keldami uždavinius tikslui pasiekti, numatome lanksčias ugdymo(si) sąlygas, kurios skatina tiksle nusakytų galių augimą ir padeda vaikams tapti besirūpinančiais savimi ir kitais, jautriems kultūrinei ir socialinei įvairovei, komunikabiliems, lanksčiai mąstantiems, kūrybingiems bei sėkmingai besimokantiems. Pasiekimai skirstomi į 18 pasiekimo sričių. Kiekviena kokybiškai įgyvendinama vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“ plėtoja visų 18 pasiekimų sričių vaiko pasiekimus. Šių pasiekimų visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį: kasdienio gyvenimo įgūdžiai; fizinis aktyvumas; emocijų suvokimas ir raiška; savireguliacija ir savikontrolė; savivoka ir savigarba; santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais; aplinkos pažinimas; matematinis mąstymas; skaitmeninis sumanumas; kalbų supratimas; kalbinė raiška; estetiškas suvokimas; meninė raiška; kūrybiškumas; tyrinėjimas; problemų sprendimas; gebėjimas žaisti; mokėjimas mokytis.

Taikant patyriminio ugdymosi kontekstus tenkinami vaikų poreikiai.

3 pav. Šakių r. Griškabūdžio gimnazijos konceptualus ikimokyklinio ugdymo(si) modelis

Konceptualus ugdymo(si) modelis sukuria lanksčią, visapusišką ugdymo aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti ir tobulėti pagal savo individualius poreikius, galias ir gebėjimus. Ugdymo(si) centre yra vaikas, ugdymo(si) sritys ir vaiko plėtojamos galios. Mokytojas siekdamas plėtoti vaiko galias kuria kontekstus ne tik grupėje, bet ir lauke bei netradicinėje aplinkoje. Šis modelis skatina visapusišką vaikų ugdymą, kuris apima akademinis, socialinius, emocinius, fizinius bei kūrybinius gebėjimus. Tobulinant ikimokyklinio ugdymo praktikos kokybę naudojant rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogams „Žaismė ir atradimai“, STEAM, lauko pedagogikos elementais ir kt..

4. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Ikimokyklinis ugdymas mūsų įstaigoje remiasi *visuminio ugdymo* idėja. Siekiant užtikrinti optimalią visų vaiko potencialių galių ūgtį, ugdymosi turinys apjungia visų 18 pasiekimų sričių pasiekimų plėtotę, atskirų ugdymosi sričių suderinamumą, santykį tarp ugdymo ir ugdymosi, dominuojantį vaidmenį skiriant patirtiniam vaiko mokymuisi. Ugdymo procese taikomas universalus dizainas. Jo principu rengiama mokymo medžiaga ir edukacinė aplinka užtikrina patogumą ir lankstumą, padeda patenkinti skirtingus visų ugdymo(si) poreikius. Universalaus dizaino ugdymuisi principas sukuria sąlygas pripažinti, jog visi vaikai yra skirtingi ir yra sudaroma galimybių ugdytis skirtingais būdais įvairovė. Laikomasi nuostatos, kad skirtingų poreikių turintys vaikai sėkmingiausiai ugdosi bendrame ugdymosi procese, kai yra sudaroma galimybių ugdytis skirtingais būdais įvairovė, o vaikai gali rinktis jiems patogiausius skirtingus ugdymosi būdus. Ikimokyklinio ugdymo mokytojas siekia pažinti vaikus, apmąstyti, kaip sukurti ugdymosi erdvę, kad bendra aplinka ir taikomi metodai sudarytų galimybes optimaliai pagal savo gebėjimus ugdytis kiekvienam vaikui, planuojant veiklas iš anksto numatyti, kokias veiklos galimybes turės specialiųjų ugdymosi poreikių ir kitų ugdymosi sunkumų patiriantys vaikai. Žaidimas laikomas ikimokyklinuko gyvenimo ir ugdymosi būdu.

UGDYMO(SI) TURINYS

Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“

Ugdymo turinys 2-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam <i>Esminis gebėjimas</i> Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojami tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.	▶ Susipažįsta su sveikatai palankiu maistu valgydami kartu su mokytoju ir kitais vaikais, girdėdami suaugusiųjų aiškinimus, žiūrindami knygeles, korteles, piešinius. ▶ Skanauja estetiškai patiektą maistą. ▶ Girdint vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, kaupia žodyną. ▶ Grupės įrengtoje „virtuvėje“ žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. ▶ Mėgdžiodami veiksmus, žaidžia siužetinius žaidimus - valgydina lėlę ar kitą žaisliuką. ▶ Mokosi žaisti su smėliu ir vandeniu - kepti bandeles. ▶ Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius. ▶ Mokosi laikytis tvarkos, rūšiuoti, tvarkyti žaislus savarankiškai ar padedami suaugusiojo.
Fizinis aktyvumas	Pastovi ant vienos kojos (3–4	▶ Vaikščioja ir išlaiko pusiausvyrą

<i>Vertybinė nuostata</i> Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Esminis gebėjimas</i> Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	sekundes). Tiksliai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gauda kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.	einant sumažinto ploto paviršiumi, įveikiant kliūtis, lipant į kalniuką. ► Geba pereiti nuo greito ėjimo prie bėgimo. ► Pradeda lankstyti ranką per riešą, vis tiksliau atliekant judesius. ► Dėlioja daiktus vieną ant kito, užsuka, atsuka, darinėja, naudojami stalo įrankiais. ► Išbando naujus judesius. ► Dalyvauja žaislingose judriose veiklose.
Savireguliacija ir savikontrolė <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiau drinęs geba nusiraminti.	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.	► Stengiasi atlaikyti kylančias intensyvias emocijas. ► Mokosi elgtis pagal tam tikras taisykles, derinti savo elgesį prie kitų, susilaikyti. ► Reguliuoja ir kontroliuoja vienas kitą bei mokosi tai taikyti sau. ► Vis geriau geba save kontroliuoti be tiesioginio suaugusiojo įsikišimo.
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, pristato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	► Žaidinami, matydami save veidrodyje, nuotraukose tyrinėja aš - ne aš ribas; ► Kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirinkdami savo drabužėlius ar žaislus aiškinasi mano- tavo santykį, ko nors turėjimą; ► Ugdosi dienos ritmo pajautą, kai kasdienių veiklų metu yra mokytojo skatinami atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti. ► Mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienos tvarką, stebėti ir patikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar vyks. ► Tyrinėja savo judėjimo ir poilsio ritmą, pažymi, ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. <i>Esminis gebėjimas</i> Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, esant galimybei pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai. Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitinais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“ reaguodamas į jo privatumą pažeidžiantį elgesį. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimėi. Žino pagalbos telefono numerį.	► Klauso, aiškinasi, randa atsakymus apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti naudingiau sveikatai. ► Diskutuoja su draugu kas yra sveika, o kas ne, savo nuomonę argumentuoja. ► Žaidžia vaidmeninius, režisūrinius žaidimus. ► Tyrinėja vaisius ir daržoves, sveria, uosto, pjausto, įvardina, gėrasi estetiniu įspūdžiu. ► Tyrinėja, matuoja, žymisi išgeriamo vandens kiekį. ► Motyvuojamas suaugusiojo pavyzdžio laikosi asmens higienos, supranta, kodėl svarbu laikytis asmens higienos. ► Įsitraukia į aplinkos pertvarkymo veiklas, ieško sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai. ► Imasi iniciatyvos pastebint ne vietoje padėtus daiktus, numestas šiukšles, mokosi šiukšles rūšiuoti. ► Mokosi suprasti saugaus bendravimo taisykles, kreipiasi pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimėi, patekus į bėdą. ► Aiškinasi, kokie prisilietimai prie jų kūno yra tinkami ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. ► Mokosi saugaus elgesio grupėje, gatvėje, miške, prie vandens telkinių įgūdžių, sužino apie daiktus, kurie pavojingi jų sveikatai ir saugumui, laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių.
Fizinis aktyvumas <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Esminis gebėjimas</i> Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.	► Noriai juda, savo žinias ir sumanymus perteikia kūno judesiais, įsitraukia ir inicijuoja judriuosius žaidimus grupėje ir lauke. ► Juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis. ► Žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai. ► Išbando įvairiausių mokytojo demonstruojamus ir pačių atrandamus ėjimo ir bėgimo būdus. ► Išbando savo kūno judėjimo galimybes, lavina pagrindines fizines ypatybes. ► Lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją. ► Mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviam judėjimui reikia poilsio. ► Žaidžiant komandinius žaidimus, mokosi laikytis taisyklių, laimėti, pralaimėti.

		► Vengia pavojingų situacijų, aiškinasi jų atsiradimo priežastis, ieško sprendimų, kaip jų išvengti, prireikus prašo suaugusiųjų pagalbos.
Savireguliacija ir savikontrolė <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Pats taiko įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis ir kt.). Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	► Vis geriau geba save kontroliuoti be tiesioginio suaugusiojo įsikišimo. ► Susilaikydami nuo neleistinų ir netinkamų veiksmų, sutelkdami dėmesį ir ignoruodamas blaškantį triukšmą, valdydami emocijas, gali užsiimti kryptinga ir produktyvia veikla, kurti, bendradarbiauti. ► Geba valdyti ir reguliuoti savo dėmesį, emocijas ir elgesį. ► Tyrinėja savo nuotaikos ir energijos kaitą per dieną, žymėdami paveikslėliais, aptardami kaitos priežastis. ► Iš skaitomų pasakojimų, istorijų ir patys išbandydami sužino, kad aktyvi veikla padeda išlieti tiek patirtas malonias emocijas, tiek nerimą, įtampą.
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, pristato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi pastebėjimais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvėpiamas oras, širdies plakimas ir kt.). Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	► Patys sudėlioja savo dienos ritmą paveikslėliais, sudėlioja dienų su ypatingais įvykiais, keičiančiais įprastą dienos eigą, dienos ritmą. ► Ryte paveikslėliais pažymi, ką ketina veikti, o vakare reflektuoja, ar pavyko tai įgyvendinti. ► Tyrinėja šalies žemėlapi, domisi vėliavos spalvų reikšmėmis, gintaru, Gedimino pilimi ir kitais simboliais bei kultūros objektais.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Vaikų ugdymasis vyksta vidaus ir lauko aplinkose, taip pat aplinkose už ikimokyklinio ugdymo įstaigos ribų. Kuriami vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai yra vaikai. Kuriant ugdymo(si) kontekstus vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, veikti vienam ar bendradarbiaujant, pasirinktais būdais pristatyti veiklos rezultatus. Sudaromas kontekstas kupinas žaislės, atviras iššūkiams, jame daug laisvės vaiko spėliojimams, atsakymų į savo keliamus

klausimus paieškoms, tyrinėjimu pagrindžiamiems sprendimams. Mokytojas stebi vaiko domėjimąsi ir pasinaudoja spontaniškomis čia ir dabar susikūrusiomis situacijomis, praturtindamas jo patyrimą, gali pasiūlyti vaikams veiklą ir iniciatyvą perleisti vaikams. Visų vaikų dalyvavimą užtikrina įtraukus ugdymo(si) procesas, įsitraukimą skatina mokytojo sukurtos galimybės pačiam vaikui pasirinkti priimtinausią būdą žaisti ir veikti. Įsitraukti padeda sekimas įkvepiančiu mokytojo pavyzdžiu, judesių tyrinėjimas, naujų judėjimo būdų išbandymas, sveikatai palankaus maisto valgymas, mėgavimasis kūno švara ir aplinkos tvarka. Žaismingumo ugdymo(si) procesui suteikia eksperimentavimas kūno judesiais, dalyvavimas nuotaikingose judriose veiklose. Naudojama natūrali ir dirbtinai sukurta įranga bei priemonėmis sukurta aplinka, modeliuojamos vaikus judėti skatinančios iššūkio, saugios rizikos edukacinės erdvės, kuriančios prielaidas subalansuotam ugdymui(si) viduje ir lauke.

Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“

Ugdymo turinys 2-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, pristato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, Tėvynę.	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.	► Mokosi parodyti savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreikšdami sutikimą ar purtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais, kai yra jautriai globojami, žadinami, kalbinami grupės mokytojo, tada kai jis stengiasi suprasti vaiko poreikių ženklus ir į juos reaguoti, kai įvardija vaiko poreikius ir domėjimosi objektus. ► Savo augimą pajaučia per didėjančią savarankiškumą kasdieninėse veiklose, matuodamiesi išaugtus drabužėlius ar batus, naudodami ūgio matuokles, žiūrinėdami anksčiau padarytas nuotraukas. ► Plečia supratimą apie šeimą kurdami šeimos ir grupės medį, dalyvaudami šeimos dienose grupėje, žaisdami savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėdami šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas. ► Girdi gimtąją kalbą, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.
Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose	Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas;	► Kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. ► Mokosi atpažinti ir įvardinti emocijas, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius,

situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	glosto, jei kitas nuliūdęs).	spalvas, nuotraukas, “emocijų termometrų”. ▶ Atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso, jeigu per kasdienes veiklas dažnai kartu arba vienas greta kito žaidžia, piešia, klausosi muzikos, juda.
Savireguliacija ir savikontrolė <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų	▶ Padedami suaugusiojo, sekdami jo pavyzdžiu, bendraudami su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leisti apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį ar pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos. ▶ Mokydamiesi tinkamai elgtis, bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.) atsižvelgti į kito prašymus.
Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais, socialinis kultūrinis supratingumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	▶ Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. ▶ Bendrose veiklose ugdomi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus. ▶ Matydami save veidrodyje, nuotraukose tyrinėja aš - ne aš ribas. ▶ Kasdieninėje rutinoje ir veiklose atrinkdami savo drabužėlius ar žaislus aiškinasi mano - tavo santykį, ko nors turėjimą. ▶ Pajaučia supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus. ▶ Per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. ▶ Girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, pristato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, Tėvynę.	Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksminėti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. Save apibūdina, apibūdindamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).	► Įsitraukia į žaidimus, veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu - nenoriu, mėgstu - nemėgstu, įdomu - neįdomu, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiems ir kitiems vaikams parodyti savo poreikius, pomėgius, interesus. ► Savo galių pajautą plėtoja mokydami drąsiai imtis naujų sumanymų ir lyderystės. ► Įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtinausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. ► Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugę, ko norėtų išmokti artimiausiu metu, kuo norėtų tapti tolimoje ateityje. ► Tyrinėja, atranda, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius. ► Ugdomi priklausymo bendruomenei jausmą, įsitraukia į bendruomenės veiklas, atranda lygiaverčio bendravimo su kitais jos nariais būdus. ► Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose, išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams.
Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	► Žaisdami vaidmenų ir naratyvinius žaidimus, tyrinėdami ir žymėdami, kaip jaučiasi, klausydami skaitomų istorijų, žiūrėdami filmukus, patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusios situacijos priežastis.

Savireguliacija ir savikontrolė <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Pats taiko įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis ir kt.). Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeikių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus	► Patys pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus. ► Kad pasijustų gerai, mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas. ► Įprastinėje aplinkoje stebi, tiksliai pasiūlytose veiklose tyrinėja ir išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. ► Savarankiškai ir kartu su kitais išmėgindami naujas veiklas, įsitraukdami į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, ugdomi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę, stengiasi laikytis susikurtų grupės taisyklių ir tvarkos.
Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais, socialinis kultūrinis supratingumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariai, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetęs, nutikęs nelaimei.	► Patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas. ► Siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariai. ► Išbando pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. ► Tyrinėja, kuo jie panašūs į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų ir suaugusiųjų. ► Mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką, išklausti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti, atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. ► Siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jausdamiesi aktyviais grupės dalyviais, pajausdami demokratiškų santykių vertingumą. ► Atranda asmeniškai prasmingus dalyvavimo įstaigos bendruomenėje būdus, ugdomi priklausymo bendruomenei, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmus.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Modeliuojant kontekstus, kuriamos įvairiapusės veiklos galimybės: vaiko iniciatyvos pirmumas, kai mokytojas stebi vaiko domėjimąsi ir pasinaudoja spontaniškomis čia ir dabar

susikūrusiomis situacijomis, praturtindamas jo patyrimą, Pritaiko kontekstą pastebėtų vaikų interesų ir gebėjimų plėtojimui, padeda kiekvienam kurti savo individualų tapatumą, tuo pačiu metu dalyvaujant tiek vaikų subkultūros, tiek artimiausios ir tolimesnių aplinkų kultūrų kūrime. Aplinkoje matomi įvairių kultūrų ženklai, simboliai, patiriami papročiai ir elgsenos, išbandomos skirtingos kultūrinės raiškos formos, ugdantis pozityvų požiūrį į įvairovę ir kitoniškumą. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Vaikų įsitraukimą į ugdomąsias veiklas skatina jautrus ir pastovus emocinis ryšys su vaiku, bendravimas ir veikla kaip elgesio modelis vaikui, vaikams aktualus turinys ir veiklos, padedančios pažinti ir suprasti save, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių. Įsitraukimą pagal kiekvieno vaiko galias padidina galimybė pačiam rinktis mokytojo pasiūlytus skirtingus būdus pažinti, veikti, išreikšti, kai domimasi tais pačiais asmeniniais, socialiniais ar kultūriniais reiškiniais. Padedama atrasti asmeniškai prasmingus dalyvavimo įstaigos bendruomenėje būdus, ugdantis priklausymo bendruomenei, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmus.

Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“ Ugdymo turinys 2-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kalbų supratimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	<u>Klausymas</u> Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinių, naujų žodžių. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. <u>Kalbėjimas</u> 3–4 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedą mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi televizijos laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.	► Ugdosi kalbos suvokimo gebėjimus bendraudami su suaugusiais ir kitais vaikais. ► Mokosi išklausyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge ar poliloge. ► Ugdosi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus. ► Kartoja girdėtus trumpus kūrinius, dalyvauja pokalbiuose, kelių žodžių vientisiniais sakiniiais kalba apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus, pasakoja apie tai, ką mato ir girdi, vartoja paprastas mandagumo frazes, formuodami sakinius, taiko pagrindines gramatikos taisykles.

Kalbinė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Naudodamas žodines ir neverbalines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį, pasakoja ir kuria paprastas istorijas.	<u>Skaitymas</u> Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius. <u>Rašymas</u> Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas, spontaniškai brauko popieriaus lape. <u>Klausymasis</u> Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito sakomus prašymus, kvietimus. <u>Kalbėjimas</u> Dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai ką, mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius Kalba ir klausinėja apie tai ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato	▶ Pasitelkia žodinę ir neverbalinę raišką aktyviai bendraudami ir komunikuodami su suaugusiais ir bendraamžiais įvairiose veiklose. ▶ Bendraudami su kitais koncentruojasi į save, kalba sau ir su savimi. ▶ Kalbinami suaugusiojo, atsakydami į klausimus, mokosi įsitraukti į pokalbius su kitais žmonėmis. ▶ Domisi skirtinga kalbine raiška, skirtingomis kalbomis ir kultūromis, apie kurias sužino iš suaugusiojo pasakojimų apie kitas šalis, kultūras, kalbas, jų atmainas, iš knygelių, parašytų įvairiomis kalbomis, klausydamas įvairių kalbų garso įrašų, žaisdamas įvairiakalbius stalo žaidimus.
Aplinkos pažinimas <i>Vertybinė nuostata</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus.	▶ Aptardami dienos įvykius bei rutines veiklas, patenkina poreikį bendrauti, išreikšti norus ir mintis. ▶ Plečia aktyvų žodyną domėdamiesi aplinka bei bandydami įvardinti šalia esančių objektų pavadinimus, veiksmus ir būsenas. ▶ Žodinės kalbos suvokimo gebėjimus ugdosi inicijuojamuose vaidmenų žaidimuose, žaidimuose su žaislais ir įvairiomis priemonėmis bei kitose žaismės situacijose. ▶ Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus.
Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Žaidžia įstaigos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pavyzdžiui robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsiažodžiais, veiksmais parodo kasdieninių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ir kitų vaikų sakomas komandas. Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	▶ Mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydamiesi įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis. ▶ Domisi įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, galimybe palikti ženklus popieriuje, ekrane, kitose priemonėse. ▶ Varto knygeles, rodo į paveikslėlius, tyrinėja kitą vaizdinę informaciją. ▶ Vaizdinę informaciją gauna ir kitais jutiminiais pojūčiais,

		pavyzdžiui - lytėjimu.
Meninė raiška <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	<u>Muzika</u> Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoją, bėga, apsisuka). Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. <u>Šokis</u> Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trių natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką. <u>Žaidimai, vaidyba</u> Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmiais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas. <u>Vizualinė raiška</u> Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.	▶ Pasitelkdami įvairius ženklus ir gestus simboline forma išreiškia mintį. ▶ Mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmis, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. ▶ Stebi, tyrinėja įvairių kultūrų ženklus, simbolius, klausosi įvairių kalbų, varto įvairiomis kalbomis parašytas knygeles. ▶ Mokosi išreikšti ir įvardinti savo emocijas, poreikius. ▶ Ugdosi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, klausydamiesi įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. ▶ Stebėdami veido motoriką, kūno judesius, balso intonaciją, pradeda naudoti neverbalines kalbos priemones komunikuojant su suaugusiais ir bendraamžiais. ▶ Plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodami suaugusių ir eksperimentuodami: stebėdami rašančius ar piešančius, bandydami imituoti, braukyti, keverzoti, piešinėti, palikdami ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje. ▶ Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis. ▶ Džiaugiasi dailės priemonės paliktu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. ▶ Vienas ir kartu su kitais dainuoja garsų daineles, palydėdamas jas judesiais, eina ratuku. ▶ Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Žaisdamas su daiktu ar žaislu, atlieka matytus veiksmus, judesius.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Kalbų supratimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi žodiniaisiais ir nežodiniaisiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir suprantą kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	<u>Klausymas</u> Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. <u>Kalbėjimas</u> Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu suaugusiuoju, vaiku. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei. Klausinėja apie tai, kas matyta, išgirsta, sugalvota, pajausta.	▶ Aktyviai įsitraukdami į bendravimo veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes. ▶ Mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos. ▶ Žodinės kalbos supratimą ugdo dalyvaudami grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja. ▶ Žaidimuose ugdo žodinės kalbos supratimą, kurį gilina klausydamiesi įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių. ▶ Veiklose, susijusiose su meninio stiliaus tekstų skaitymu, klausymu, aptarimu, atpasakojimu, mokosi suprasti pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, vaizdingą kalbą, perkeltinę žodžių prasmę. ▶ Aktyviai kalba, ieško būdų, kaip geriau išreikšti mintį, kūrybiškai naudojasi gestais reikšdami emocijas ir poreikius. ▶ Suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus. ▶ Stengiasi suvokti nežodinę kalbą.
Kalbinė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	<u>Skaitymas</u> Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius. <u>Rašymas</u> Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas.	▶ Kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją. ▶ Eksperimentuoja garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas. ▶ Imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius prasidedančius ta pačia raide. ▶ Dalyvaudami įvairiose veiklose rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Įsitraukia į veiklas, susijusias su simboliu ir rašytine raiška. ▶ Vartydami knygeles, žaisdami kortelių žaidimus, plečia vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą. ▶ Susipažįsta su kitais rašytinės raiškos būdais, veikia kūrybiškai. ▶ Supranta rašymo tikslus,

		tyrinėja ir supranta, kad skirtingos kalbos turi skirtingas raides.
Aplinkos pažinimas <i>Vertybinių nuostatų</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (priedaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Pasakoja apie tradicines šventes. Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir tarp augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas	▶ Stengiasi išgirstą žodį susieti su daiktu, reiškiniu ar veiksmu. ▶ Kalba apie tai, ką jaučia mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. ▶ Turi galimybę matyti įvairių kultūrų ženklus simbolius, girdėti įvairias kalbas, vartoti įvairiomis kalbomis parašytas knygeles. ▶ Dalyvaudami veiklose, padedančiose pažinti pasaulį, mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius, argumentuoti, plėtoti diskusijas, reflektuoti savo patirtį. ▶ Ištraukia į kūrybines ir kitokias aktyvias veiklas klausydamiesi istorijų, skaitomų knygelių dviem ar keliomis kalbomis, žiūrėdami filmukus.
Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Igyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas skaitmenines priemones, skirtingus turinio tipus. Sukurtu turiniu dalinasi su kitais. Pradedą suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. Supranta pagrindines skaitmeninio turinio saugaus dalinimosi taisykles	▶ Ištraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, kurių metu nuotolinėmis priemonėmis bendrauja su vaikais ir suaugusiais, kalbančiais kitomis kalbomis ar lietuvių kalbos tarmėmis. ▶ Kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. ▶ Ugdosi rašytinės kalbos gebėjimus atrasdami raides skaitmeniniuose įrenginiuose, siedami jas su ranka užrašytais bei spausdintomis raidėmis, rašydami spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu. ▶

Meninė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	<u>Muzika</u> Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinių. Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai. <u>Šokis</u> Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas septynių – aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus. <u>Vaidyba</u> Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocijas būsenas. Tiksliai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas. <u>Vizualinė raiška</u> Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį	► Dalyvaudami režisūriniuose, siužetiniuose vaidmenų, žodiniuose, kolektyviniuose žaidimuose įgauna naujų patirčių. ► Dalyvauja kalbinėse situacijose, kuriose iki šiol nėra dalyvavę, plečia žodyną, peržengiantį artimiausios aplinkos temas. ► Plėtodami kasdieninio gyvenimo arba netikėtus fantazijos pasaulio siužetus, ugdosi žodinės kalbos supratimą. ► Kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas. ► Klausosi skaitomų pasakojimų, stebi vaidinamus tekstus ir siužetus, įgarsintas pasakas bei filmukus, patys atpasakoja, perkuria, pratęsia, vaidina, iliustruoja, deklamuoja, kalbasi apie turinį ir prasmes, taip turtindami kalbą bei kalbinę raišką. ► Žodinę raišką papildo išradingais gestais, judesiais, mimika, iliustruodami aplinkos objektais, schemomis, piešiniais. ► Piešiniuose po darbais rašo atskiras raides, savo vardą, paprastus žodelius, iliustruoja prirašydami nukopijuotas raides, žodžius.
---	---	---

	sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.	
--	---	--

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Kuriant ugdymo(si) kontekstus modeliuojama dialoginė vaikų, mokytojų ir kitų suaugusiųjų sąveika: iš anksto numatomi galimi komunikavimo su vaikais būdai ir priemonės vaikų aktyvumui paskatinti ir palaikyti. Iš anksto susitariama dėl priemonių ir būdų, kurie gali padėti vaikams lengviau įsitraukti, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, atlikti veiklą ir mokytis.

Įsitraukimą skatina mokytojo siūlomos įdomios ir aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinių vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emocinį įsitraukimą į bendravimo ir bendradarbiavimo procesus. Supratimo gilėjimą skatina žodinę raišką iliustruojančios ar ją papildančios vaizdinės ir kitais pojūčiais suvokiamos ugdymo(si) priemonės, kalbos siejimas su aplinkos objektais.

Įgytos patirties raišką užtikrina skirtingi ugdymo(si), kultūriniai ir kalbiniai kontekstai, įvairios ugdymo(si) aplinkos, taip pat komunikacinių situacijų įvairovė, kuriose vaikas savarankiškai taiko įgytą patirtį, kurdamas pasakojimą, dalyvaudamas dialoge ar poliloge, tardamasis, diskutuodamas, vaizduodamas grafiškai, „rašydamas“ laišką.

Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“

Ugdymo turinys 2-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Aplinkos pažinimas <i>Vertybinė nuostata</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.	► Pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jūtimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. ► Daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones.
Matematinis mąstymas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	<u>Skaičiavimas</u> Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. Gebą išrikiuoti daiktus į vieną eilę. <u>Matavimas</u> Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.	► Stebi ir yra įtraukiami į situacijas, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama. ► Atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. ► Natūraliai įgunda įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 5-ių, neskaičiuodami daiktų. ► Įsitraukia į žaislingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti. ► Atranda vis daugiau būdų daiktų atitinkamiems dydžiams palyginti. Daiktų ilgį palygina netiesiogiai, daiktus sugretindami. Lygina daiktų mases kilnodami.
Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Gebą pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Žaidžia mokyklos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	► Palaipsniui kaupia sampratą apie įvykių prigimtį, objektų požymius ir jų reiškimąsi aplinkoje. ► Nuspėjamai reaguoja į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (pvz. įjungus jungiklį žaislas pradeda judėti). ► Dienotvarkėje klįjuoja numatomų įvykių paveikslėlius, atrenka reikalingus ingredientus maistui ruošti. ► Žaisdami, tyrinėdami aplinką, domisi grupėje ir mokykloje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų.
Kalbų supratimas	<u>Klausymas</u>	► Nuolat dalyvaudami

<i>Vertybinė nuostata</i> Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinių, naujų žodžių. Išklausyti, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. <u>Kalbėjimas</u> 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedama mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių.	įvairiuose judriuose žaidimuose ir veiklose, kuriose reikia laikytis nurodymų dėl judėjimo krypties ar buvimo vietos, palaipsniui išmoksta vis tiksliau apibūdinti savo ir objektų padėtį bei vietą kitų objektų ir žmonių atžvilgiu. ► Igyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties ir buvimo vietos arba sekti kitų duodamus atitinkamus nurodymus. ► Kalbinami noriai įsitraukia į vaizdinių, garsinių, žodinių, judesio, pojūčių, skirtingų kategorijų objektų sekų AB (BA) kopijavimo, pratęsimo, atkartojimo, atpažinimo veiklas.
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta	► Natūraliai įsitraukia į aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą. Ima reaguoti į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva vis geriau suprasdami, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Supranta, ką reiškia „pilnas“, „tuščias“. ► Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti. ► Įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio, masės, tūrio palyginimo veiklas.
Problemų sprendimas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba atpažinti ir įvardinti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvaisto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.	► Atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pvz. paimti kamuolį ir perduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles). ► Suvokimą, kad įvykis pastovus, ugdo žaisdami su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekmėmis. ► Jaučia raminantį suaugusiojo palaikymą, kai jų veiksmus palydi suaugusiojo žodis, veiksmo kartojimas.

Mokėjimas mokytis <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ko išmoko. Stebi, mėgdžioja, klausia.	► Žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai turi požymius, kad medžiagos iš kurių yra pagaminti - skirtingos. ► Kalbinami išmoksta pavadinti vis daugiau linijų, dvimačių ir trimačių figūrų, džiaugiasi jas atpažindami paveikslėlyje, aplinkoje surasdami jų analogų.
---	---	---

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Aplinkos pažinimas <i>Vertybinė nuostata</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes. Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir tarp augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pradeda jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvėjai ir negyvėjai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.	► Pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. ► Daiktus pažįsta juos stebėdami, sugretindami, palygindami, grupuodami, rikiuodami nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodami, konstruodami. ► Apžiūrinėdami iš visų pusių, viršaus, apačios, liedsdami, uosdami, atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą, formą, kvapą. ► Matydami, kaip naudojami įrankiai ir kaip jie veikia, patys juos išbando. ► Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdosi nuostatą tausoti daiktus. ► Aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus pritaikė savo poreikiams. ► Lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko yra pagaminti. ► Remdamiesi patirtimi, vartydami paveikslėlių ir interaktyvias knygas, žiūrėdami vaizdo medžiagą, žaisdami žaislais, apžiūrinėdami išvykų metu, susipažįsta su ryšio palaikymo tarp žmonių priemonėmis, transporto priemonėmis, jas grupuoja. ► Stebi, renka, tyrinėja,

		grupuoją, atpažįsta ir pavadina augalų dalis, pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas. ► Sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. ► Dalinasi savo patyrimu ir išgyvenimais apie naminių gyvūnų, turimų namuose augintinių auginimą. ► Seka paros, metų ciklą, aiškinasi, kaip gyvena augalai ir gyvūnai- dieną, naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. ► Aptaria ir supranta, kad išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones, prisideda prie Žemės išteklių tausojimo, tvarumo.
Matematinis mąstymas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	<u>Skaiciavimas</u> Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. <u>Matavimas</u> Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.). Žingsniai Skaiciavimo ir matavimo srities pasiekimai. Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę, į dešinę, aukščiau, žemiau, virš, po, šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, tarp, viduje, išorėje ir kt. Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės	► Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridedant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. ► Mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus ► Skaiciavimo užduotis atlieka jas suvaidindami, nupiešdami, parodydami gestais, manipuliuodami daiktais. ► Įsitraukia į žaidimus, kuriuose skaičiuojama į priekį ir atgal, pradedama skaičiuoti nuo bet kokio skaičiaus. ► Pradedama suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ar atimti. ► Mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ių objektų grupėje, vėliau 10-ties ir 12-kos ribose, objektų kiekį grupėje (-ėse) apibūdinti kaip pakankamą/ per didelį/ per mažą tikslui pasiekti ar užduočiai atlikti ► Savo aplinkoje neformaliai įsitraukia į skaičiavimo uždavinių sprendimą. Atpažįsta dvimates, trimates figūras, mokosi apibūdinti ir palyginti jų pagrindinius elementus, grupuoti, komponuoti, konstruoti skirtingų dydžių figūrų sekas. ► Sekų modeliavimo gebėjimus ugdosi formaliose ir neformaliose veiklose.

	pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.)	
Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Žaidžia mokyklos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradedą laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	▶ Varto enciklopedijas, klausosi informacinių tekstų, stebi tikslingai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamiesi gamtos objektų ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus, domisi, kaip yra kuriami daiktai, kiek reikia pastangų ir išmanymo juos kuriant, pradeda suvokti, kad žmogaus sukurtų daiktų kaitą lemia mokslo ir technologijų pažanga. ▶ Naudojasi išmaniaisiais daiktais, aiškinasi jų veikimo būdą, juos išbando. Iki 0,5 valandos per dieną ribojant laiką, praleidžia prie ekranų, naudojami jų amžių atitinkančiomis prasingomis, ugdymą(si) papildančiomis skaitmeninėmis technologijomis ir skaitmeniniu turiniu žaisdami ir pažindami aplinką. ▶ Žaisdami, konstruodami bando sudėlioti veismų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai. ▶ Apie objektus ir reiškinius, kurių neįmanoma tiesiogiai matyti, paliesti, išgirsti, gauna informaciją naudodamiesi išmaniais įrenginiais, realiu laiku jungdamiesi prie nuotolinių įrenginių ir informacinių svetainių.
Kalbų supratimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	<u>Klausymas</u> Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. <u>Kalbėjimas</u> Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupeleje draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta,	▶ Ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą. Klausosi skaitomų tekstų, varto knygas apie gamtą. ▶ Mokosi apie artimiausią aplinką kelti klausimus. ▶ Įsitraukia į diskusijas. ▶ Kartojant eksperimentus ir apklausas, pradeda suprasti, kad šalia įprastų, iš anksto nuspėjamų įvykių esama ir atsitiktinių: žaidimai su suktuku, metamu kauliuku, loterijos bilietais, kuriuos žaidžiant nebūtinai laimima. Kalboje atsiranda vis daugiau žodžių: "gali įvykti- gali neįvykti", "kažin ar įvyks", "didelė tikimybė- maža tikimybė, kad įvyks". ▶ Plečia su ilgio, masės, tūrio matavimu susijusį žodyną.

	sugalvota, pajausta. Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinius, žaidžia prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.	
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėjami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą). Su suaugusiaisiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradimai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašūs su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų. Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tiksliai grupuoja ir klasifikuoja.	► Daiktus ir jų savybes mokosi suprasti ir pavadinti, kai jų tyrinėjimus lydi mokytojo komentarai, klausimai, grįžtamasis ryšys. ► Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų ir nuo kitos rūšies daiktų. ► Gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos, pradeda suprasti jų vaizdavimą plokštumoje. ► Daiktų dydį tyrinėja bandydami apimti delnais, apglėbti, gretindami su savo ūgiu. ► Tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus. ► Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką. ► Stebi kieme sutiktus gyvūnus. ► Tyrinėja ir aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienvė. ► Aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi, kam naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas. ► Tyrinėja energiją, eksperimentuodami su žaislų judėjimu: naudoja žaislus varomus elektros (baterijos) energija.

		▶ Eksperimentuoja, kokius daiktus magnetas traukia. ▶ Tyrinėja tamprumo reiškinį. ▶ Tyrinėjimo objektu tampa vanduo ir jo būviai. ▶ Tyrinėdami aplinką atranda, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink. ▶ Eksperimentuoja su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, su figūromis.
Problemų sprendimas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba atpažinti ir įvardinti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariaisi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisėkus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.	▶ Ieško panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. ▶ Veikdami su daiktais mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdomi kantrybę, savikontrolę. ▶ Suteikia daiktams prasmę, prisitaiko prie aplinkos, ugdomi savarankiškumą: supranta, kad kažką reikia apeiti, kažką galima pakelti ir pernešti, kažką geriau neliesti, pagal daiktus ir jų išsidėstymą orientuojasi aplinkoje. ▶ Įsitraukia į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų nagrinėjimą, stengiasi sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį. ▶ Suvokia ir elementariai taiko veiksmų sekas spręsti problemoms stebėdami, žaisdami, nagrinėdami. ▶ Mokosi įvardinti įvairių procesų, kasdinių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, nusakyti veiksmų eiliškumą, kuria susitarimus - taisykles.
Mokėjimas mokytis <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeldamas ir sprenddamas problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasako, ką jau išmoko, ko dar mokosi,	▶ Veikdami tikslingai sukurtuose kontekstuose, mokosi samprotauti, kūrybiškai taiko įgytą skaičiavimo patirtį. ▶ Spręsdami problemas, pradeda vartoti žodžius, kuriais nusakomi matematiniai procesai. ▶ Mokosi suprasti, apibūdinti ir interpretuoti piešinyje, diagramoje ar schemeje pavaizduotus duomenis. ▶ Žaisdami ir stebėdami pradeda suprasti, jog ir atsitiktinio

	paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.	įvykio rezultatas gali būti numatomas, atranda būdus tai padaryti: eksperimentuoti praktiškai ir bandyti mąstyti logiškai. ▶ Ieško naujų dydžio palyginimo būdų, džiaugiasi gautais rezultatais. ▶ Žaidimuose bei eksperimentuose įgyja patirties duoti arba gauti nurodymus objekto judėjimo kryptį nustatyti. ▶ Nuolat dalinasi savo idėjomis, kalboje naudoja vis daugiau pagrindinio matematinio žodyno elementų, tai padeda susikalbėti ieškant sprendimų bei siūlant idėjas. ▶ Susipažįsta su žaidybinėmis programavimo aplinkomis. ▶ Programuoja paprasčiausias animacijas, žaidimus, dėlioja komandų blokų sekas ir jas vykdo.
--	--	---

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Tyrinėjimui ir giliam mokymuisi pasirenkami kontekstai atliepia prigimtinių vaikų smalsumą, įtraukia juos į aplinkos tyrinėjimą, skatina giliau suprasti aplinkos objektus, reiškinius ir jų ryšius, atrasti įvairius pažinimo ir mokymosi būdus. Kuriamas kontekstas kupinas žaismės, atviras iššūkiams, jame daug laisvės vaiko spėliojimams, atsakymų į savo keliamus klausimus paieškomis, tyrinėjimu grindžiamais sprendimams.

Vaikų įsitraukimas skatinamas mokytojai kryptingai kuriant ugdymo(si) kontekstus, pažadinančius prigimtinių vaikų smalsumą gyvosios gamtos objektams, įdomiems, nematytiems daiktams, robotukams, sekant paskui vaikų domėjimąsi aplinkos objektais ir nepasiekiamais (dangaus kūnai, kitų žemynų, praeityje išnykusių gyvūnai), plika akimi nematomais objektais ir reiškiniais, kuriuos galima pamatyti per skaitmeninį mikroskopą arba tyrinėti papildytosios (virtualios) realybės programėlėmis, atsižvelgiant į vaikų interesus ir poreikius. Veiklos, kuriose vaikai tyrinėja ir modeliuoja situaciją, numato tyrinėjimo eigą, ieško tinkamų būdų ir priemonių, susipažįsta su veiklos taisyklėmis ir jų laikosi, aiškina priimamus sprendimus, pristato veiklos rezultatus. Ugdymo(si) veiklose skatinama suprasti pažintinio pobūdžio informaciją, ją interpretuoti ir išreikšti įvairiomis formomis (piešiniu, gestais, daiktais, žodžiais, schema, diagrama, simboliais) ir priemonėmis (fizinėmis, skaitmeninėmis). Mokytojas palaiko vaikų bandymus savo veiksmus ir sprendimus paaiškinti, rasti būdų ir argumentų pagrindžiant, kad kažkas yra tiesa ar netiesa, lanksčiai taikyti įgytą patirtį naujuose kontekstuose. Mokytojas skatina vaikus reflektuoti savo atliktą veiklą ir jos rezultatą, pastangas, gebėjimus ir elgesį, dėl kurių jiems vis geriau sekasi atlikti užduotis. Galėdami rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų.

Ugdymo(si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“

Ugdymo turinys 2-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Estetinis suvokimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, gėrėsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrindamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrėnėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.	► Žaidžia rankų judesiais, skambant muzikai ritmiškai ploja, stuksena koku nors daiktu. ► Žaisdami mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus, kartoja suaugusiojo veiksmus. ► Skirtingai reaguoja į besikeičiančius muzikos garsus, atpažįsta kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, paklaustas pasako ar patiko muzikos kūrėnėlis. ► Estetiškai ir saikingai naudoja spalvas, turi galimybę aplinkos daiktus ne tik matyti, bet ir liesti, matyti iš įvairių perspektyvų. ► Pasakoja apie savo kūrybą, sumanymus.
Meninė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	Žaisdamas tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“. Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmiais, sava kalba. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus. Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi	► Juda, kryžtauja, žaidžia balso intonacijomis, garsais, skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi. ► Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų ► Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais. ► Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. ► Pradeda suvokti struktūrą, atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judesiu. ► Išmoka vertinti įsiklausyti, atlikti muziką ir renkasi, kas jam patinka. ► Palengva pratinasi ploti, trepsėti, siūbuoti ar skanduoti savarankiškai. ► Ima vis labiau kontroliuoti

	procesu, o ne rezultatu.	savo judesius, jų kryptis ir vaizduoti įvairesnes linijas, formas. ▶ Lavinasi erdvinę raišką žaisdami su erdvinei vizulinei raiškai skirtomis priemonėmis ir medžiagomis. ▶ Girdėdami įvairias dermes ir intonacinius bei ritminius darinius aplinkoje, plečia savo muzikinį žodyną. ▶ Judesio kalba išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį.
Gebėjimas žaisti <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. <i>Esminis gebėjimas</i> Individuales ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Žaidžiant pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmiais. Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.	▶ Bando savo kūno ribas ir galimybes, veido, balso išraiškumą ir mokosi inicijuoti bei palaikyti žaismingas socialines sąveikas, kurdami artimumo ir saugumo jausmą. ▶ Mokosi žaisti siužetinius vaidmeninius žaidimus, kurių siužetą sudaro vienas ar du pasikartojantys įvykiai. ▶ Žaidžia muzikinius žaidimus, ištraukia į muziką, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika. ▶ Taiko individualų vidinį motorikos vystymosi tempą, ritmą ir stilių. ▶ Juda palankioje erdvėje, pradeda jausti laiką, laiko trukmę, judėjimo tempą. ▶ Juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą. ▶ Tiksliai kartoja judesius ir garsus, kurie geriausiai sekasi, jais žaidžia, manipuliuoja, siekia socialinio atsako.
Kūrybiškumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais. Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo.	▶ Plėtoja savo kūrybos spontanišką dainavimą. ▶ Lavinasi kūrybiškumą nevaržomai veikdami savo tempu, pagal savo norus ir galias. ▶ Juda natūraliai, džiaugsmingai, spontaniškai. ▶ Judesio kalba išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį. ▶ Intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiaukėjimo sąsajas. ▶ Klausydami dainų, skanduočių, ritmiškai atliekamų eilėraščių plečia supratimą apie

		supančią aplinką. ▶ Lavinasi vaizduotę stebėdami lauko ir vidaus aplinką, kurioje mato daug meno kūrinų, objektų, gamtinės medžiagos. ▶ Mokosi vis tiksliau suvokti, imituoti ir atskirti ritminius bei melodinius darinius, įgydami muzikos kalbos pradmenis. ▶ Kuria žaismingą bendravimo “kalbą” ir išgyvena bendrumo jausmą.
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patytė.	Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką ištraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatą rodo kitiems	▶ Sąveikaudami su aplinka, ima pažinti savo kūno galimybes. ▶ „Atranda“ savo ir kitų kūno dalis jas liesdami ir pajausdami prisilietimą. ▶ Įvaldę savo kūno judesius vis plačiau juda erdvėje, drąsiai tyrinėja supančią aplinką, žaidžia su įvairiais objektais ir žaislais. ▶ Stebi kasdieninę namų ir mokyklos aplinką, ją vizualiai tyrinėja. ▶ Spontaniškai tyrinėja vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, tepioja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. ▶ Tyrinėja savo keverzones ir terliones, bando apie jas pasakoti. ▶ Ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krentančią šviesą, šešėlius ir kt.
Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoją (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs). Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan.	▶ Kilusias emocijas parodo veido mimika, balsu, gestais, kūno poza, žodžiais. ▶ Sutikimą parodo galvos linktelėjimu, nesutikimą galvos papurtymu į šonus, savo poreikius reiškia gestais, mimika, pirmaisiais žodžiais. ▶ Jautriai reaguoją kai suaugusieji atpažįsta jų patiriamas emocijas. ▶ Mokosi atpažinti emocijas, jas įvardinti. ▶ Žymi savo nuotaiką

	Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas. Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja.	emocijų veideliais, spalvomis, nuotraukomis. ▶ Atpažįsta kitų žmonių emocijas iš veido išraiškos, balso.
--	--	---

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pasiekimų žingsniai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Estetinis suvokimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, gėrįsi, grožįsi gamtine ir kultūrine aplinka. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrįsi ir grožįsi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasakoja išpūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.	▶ Išbando įvairias veiklas, žaidimus, kurie padeda patirti bei suprasti ko nori ar nenori, mėgsta ar nemėgsta, įdomu ar neįdomu. ▶ Skirtingais būdais parodo savo norus, poreikius bei interesus (pasirinkimu, emocine reakcija, piešiniu ir kt.) ▶ Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia parodyti emocijas, jas įvardinti, atpažinti, tyrinėti. ▶ Įvairiose veiklose, žaidimuose patiria, išreiškia, atpažįsta ir įvardija savo bei kitų emocijas, emocijas sukėlusias situacijas. ▶ Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, turtingoje muzikinėje aplinkoje įgauna pagrindą platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojasi estetikos pojūtį. ▶ Komentuoja estetinius potyrius.
Meninė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės	<u>Muzika</u> Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.	▶ Derina šokio meną su kitais menais ir kalba. ▶ Piešdami ir kurdami su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką. ▶ Žaidžia su skirtingų dvimačių ir trimačių formų objektais, įvairiomis medžiagomis: lipdo

raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai. <u>Šokis</u> Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus. <u>Vaidyba</u> Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tiksliai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas. <u>Vizualinė raiška</u> Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tiksliai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.	skirtingų formų objektus, konstruoja erdvinius objektus iš skirtingų medžiagų. ► Pradedą judėti erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija. ► Lavina kūno koordinaciją ir plastiškumą atlikdami įvairius judesius ir jų derinius. ► Stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūriniais, taip plečia meninių sąvokų žodyną, spalvinę raišką. ► Plečia dainų ir skanduočių repertuarą, mokosi atskirti, ar garsai, dariniai ir melodijos yra panašios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtas melodijas. ► Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. ► Dalyvaudami kūrybiniuose šokio žaidimuose, perpranta etiketo ir scenos kultūros taisykles.
---	---	---

Gebėjimas žaisti <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. <i>Esminis gebėjimas</i> Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus. Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Žaidžiant laikosi susikurtų žaidimo taisyklių.	► Nuolat žaidžia siužetinius vaidmenų žaidimus, tobulėjant gebėjimams pradeda žaisti didesnėse grupelėse. ► Prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus, žaidžia tęstinius žaidimus. ► Nesunkiai jungiasi į kolektyvinius režisūrinius žaidimus. ► Ima žaisti žaidimus su taisyklėmis padedami labiau įgudusių vaikų arba suaugusiųjų. ► Pradėdami nuo paprastų dėlionių, mozaikų, judrių gaudynių, slėpynių ir įvairių stalo žaidimų, palaipsniui pereina prie sudėtingesnių žaidimų formų su daug vaidybos elementų, artimų kūrybinei dramai. ► Kuria ilgalaikius žaidimo pasaulius mėgstamų knygų, pasakų ar kino filmų pagrindu. ► Į žaidimą lengvai įtraukia kitus grupės vaikus, mielai kviečia ir suaugusius. ► Noriai žaidžia mokytojo pasiūlytus didaktinius ugdomojo pobūdžio žaidimus. ► Geba spręsti žaidime kylančius nesutarimus. ► Išmoksta tiksliai kurti žaidimo erdves ir konstruoti sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdami vaizduotę ir įtraukdami fantastinių elementų.
Kūrybiškumas <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip. Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio	► Patys pradeda kurti didaktinius ugdomojo pobūdžio žaidimus. ► Noriai kuria savo žaidimus, kuriuose sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia pomėgius ir stiprybes, juos žaidžia su grupės draugais ir mokytojais. ► Kuria improvizacijas, turinčias struktūrinių ir stilistinių savybių, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. ► Atranda spontaniškai kuriamus vaizdus, juos stebi, tyrinėja, vėliau pereina į tikslingą grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimą-piešimą. ► Drąsinami, palaikomi įgyvendina savo kūrybines mintis ir idėjas, renkasi priemones, įrankius

	rezultato. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	bei technikas grafinei ir spalvinei raiškai, siekia savitai ir detaliai išbaigti savo kūrybinius darbus. ► Atrasdami vizualinių raiškos priemonių ir įrankių įvairovę, ją tyrinėdami ir kūrybiškai veikdami ugdomosi grafine ir spalvine raišką. ► Bando atkartoti ir sukurti sudėtingesnius erdvinis objektus. ► Vaidina, improvizuoja kartu su bendraamžiais ir suaugusiais, vaizduoja tai ką yra patyrę, susikūrę vaizduotėje, įkvėpti skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių. ► Drauge su suaugusiais dalyvauja improvizacinio pobūdžio tetralizuotuose renginiuose.
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą). Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradimai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašūs su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų. Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tiksliai grupuoja ir klasifikuoja. Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja augimo procesus. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tiksliai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo;	► Tyrinėdami ir išbandydami garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, lygina, apibūdina, kategorizuoja tuos garsus. ► Šokdami tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais. ► Tyrinėjimo metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius. ► Išbando ir tyrinėja įvairias grafines ir spalvines raiškos priemones ir medžiagas. ► Lankosi meno galerijose, parodose, muziejuose, stebi kokybišką animaciją, kiną, patiria įvairius meno stilius, žanrus, formas. Kontrastingose aplinkose mokosi tyrinėti vizualų pasaulį. ► Individualiai ir drauge su kitais džiaugsmingai tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes eksperimentuodami su dažais, juos maišydami, žaisdami linijomis, dėmėmis.

	remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	
Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	► Improvizuodami atsimena ir sujungia įvairius muzikos elementus, atspindi įvairias emocijas. ► Nusako šokio tempą, nuotaiką. ► Patiria džiaugsmą kurdami įvairias dvimates ir trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio ir netikėtų priemonių bei medžiagų. ► Atlikdami simbolinius vaidmenis, naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas. ► Mokosi tiksliai, aiškiai, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiesiems suaugusiems. ► Dalinasi ir reflektuoja savo patirtis.

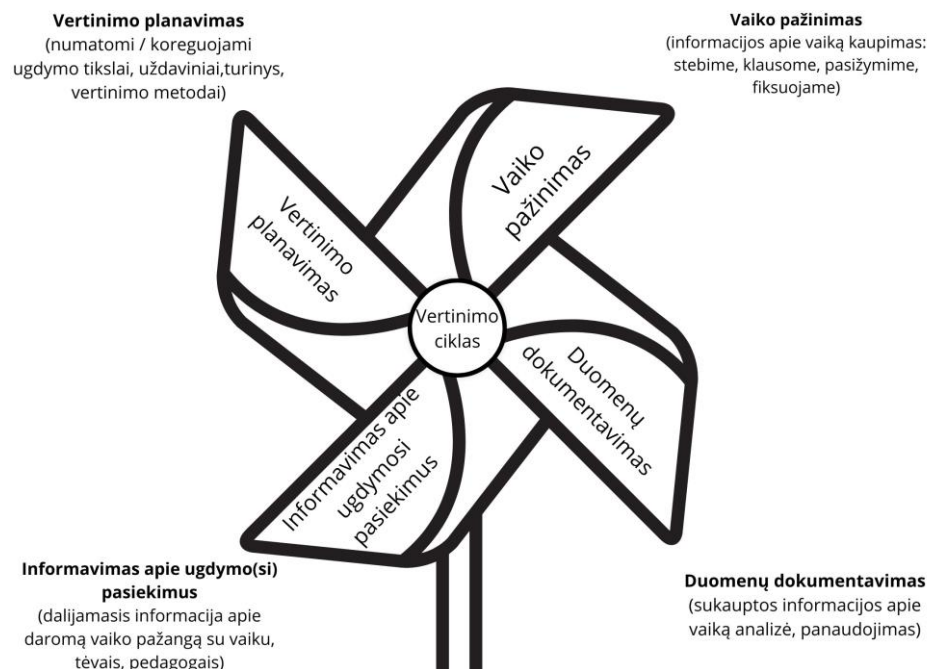
Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Kuriant ugdymo(si) kontekstus dėmesio centre yra vaikams aktuali, dėmesį patraukianti, skatinanti veikti, vaikų iniciatyvoms atvira, estetiškai patraukli aplinka. Kontekstams būdinga kryptinga vaikų veiklą inicijuojanti idėja ar iššūkis, mokytojui tikslingai parenkant ir tam tikru būdu išdėliojant priemones, sukuriančias netikėtumo momentą. Vaikai patiria kūrybos laisvę, išgyvena netikėtumą, kūrybos džiaugsmą ir pasididžiavimą įveikus kūrybinius iššūkius. Kontekstai skatina autentiškus vaikų sumanymus, palaiko ilgalaikį domėjimąsi ir gilina supratimą. Tame pačiame ugdymo(si) kontekste vaikai turi galimybę veikti ir išreikšti save skirtingai. Mokytojai stebi, kuo vaikai domisi, ką geba, ir pritaiko kontekstą plėtoti pastebėtus vaikų interesus ir gebėjimus. Aplinkų estetika ir įvairovė kuria prielaidas vaikams tyrinėti kūrybinės raiškos galimybes, išbandyti daugiau nei vieną būdą įgyvendinti kūrybinę idėją ar išspręsti problemą, pasirinkti alternatyvias raiškos priemones, improvizuoti, kurti ir perkurti. Dinamišką kūrybos procesą palaiko mokytojas kūrėjas, sudarantis sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti. Skirtingų poreikių turintys vaikai ugdomi bendrame ugdymosi procese, yra sudaromos galimybės ugdytis skirtingais būdais, vaikai gali rinktis jiems patogiausius ugdymo(si) būdus.

5. VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

Vaikų pasiekimų dokumentavimas bei stebėseną padeda siekti ugdymo bei ugdymosi kokybės:

- kurti ir nuolat atnaujinti ugdymo tikslus, uždavinius ir vaiko poreikius atliepiančią ugdymo aplinką;
- atpažinti vaiko individualios raidos ypatumus, vertinti ugdymosi laimėjimus, numatyti pažangą
- individualizuoti ugdymą pagal vaikų poreikius, galimybes, laimėjimus, numatyti pažangą;
- taikyti įvairius vaikų veiklos planavimo modelius, pasirinkti arba sukurti vaikų grupei tinkamiausią modelį
- įtraukti vaikų, tėvų, švietimo pagalbos specialistų idėjas, atsižvelgti į jų pasiūlymus.

4 pav. Pasiekimų vertinimo etapai

Vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos stebėjimas vyksta nuolat kasdieninėje ugdymo(si) veikloje. Vaikų ugdymosi pasiekimų, dokumentavimo, stebėsenos ir surinktos informacijos naudojimo procesai vykdomi laikantis visų etikos reikalavimų. Vaiko pasiekimai vertinami du kartus metuose: rugsėjo–spalio mėnesį ir gegužės–birželio mėnesį. Naujai pradėjusiam lankyti grupę vaikui vertinimas vykdomas po 1 mėnesio adaptacinio laikotarpio. Programos viduryje vertinami konkretūs pasiekimai (kai pastebimas naujai atsiradęs ar patobulėjęs vaiko gebėjimas) (naudojama priemonė „Pasiekimų žingsneliai, priedas Nr. 1, 2), Vaiko pasiekimai nelyginami su kitų vaikų pasiekimais ir gebėjimais. Vaikas - aktyvus savo pasiekimų vertinimo dalyvis, jis mokosi įsivertinti savo patirtis ir rezultatus.

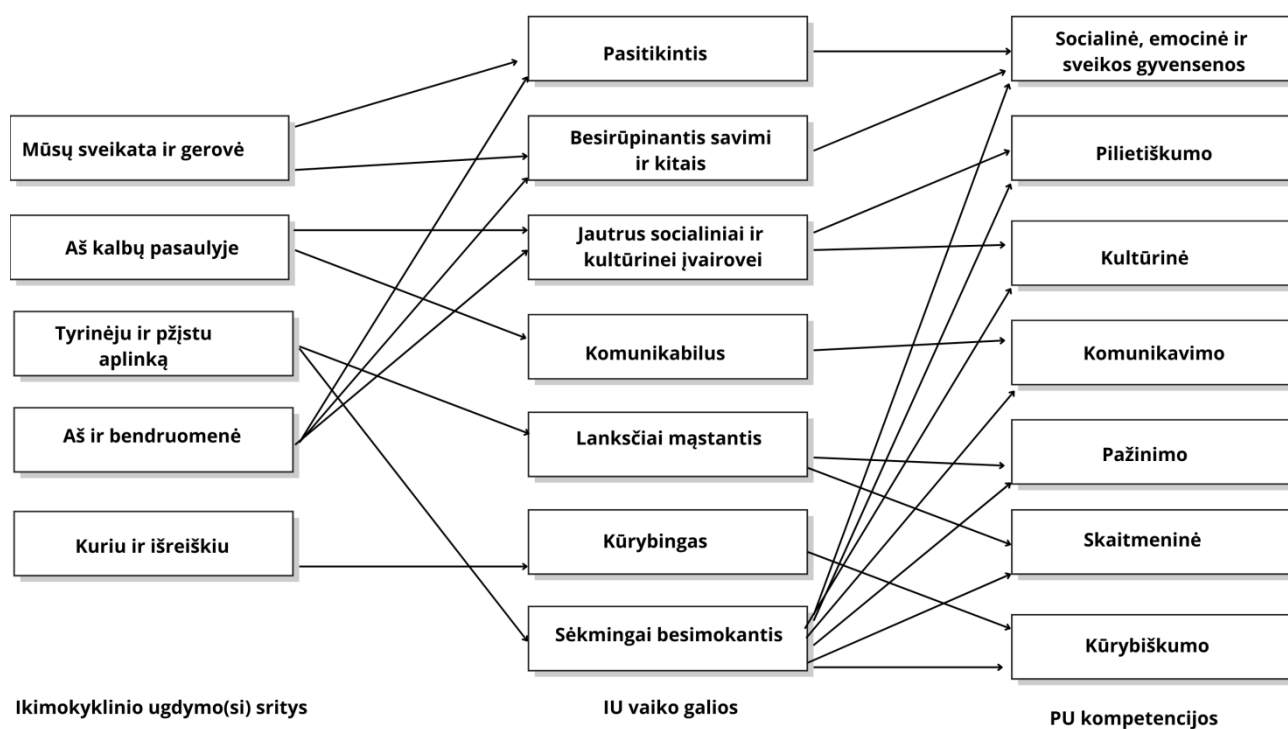
Ugdymosi pasiekimai fiksuojami stebint ir užrašant, fotografuojant, darant vaizdo ir garso įrašus, kaupiant vaikų darbelius, kalbantis su vaikais apie jų veiklą, ką jau žino ir ką norėtų sužinoti. Vaikų kūrybiniai darbai trumpai aprašomi fiksuojant esminius vaiko pasiekimų požymius, nurodant pasiekimų sritį ir pasiekimų žingsnį, kurį yra pasiekęs vaikas, vaiko pažangą, vaiko stiprybes ir tolesnius tobulėjimo žingsnius.

Informacija apie vaiką vykdoma atliekant apklausas, kalbantis su tėvais vaiką atvedant į darželį ir jį pasiimant bei tikslingai kalbantis su vaiko šeimos nariais. Vaikų pasiekimų vertinimo

rezultatai su tėvais (globėjais) individualiai aptariami mokslo metų pradžioje, pabaigoje ir pagal poreikį. Jie, susipažinę su vaikų ugdymosi pasiekimais, geriau supras, ko galima tikėtis iš ikimokyklinio ugdymo, aktyviau išsakys lūkesčius dėl vaiko ugdymosi ir jo ugdymosi pasiekimų, įsitrauks į vaiko ugdymosi procesą įstaigoje, aptars pagalbos būdus ir galimybes.

Vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo dokumentai saugomi sistemoje „Mūsų darželis“ ir vaiko pasiekimų ir pažangos aplanke.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo dermė atspindės požiūryje į vaiką, jo ugdymąsi. Dermę atspindės ugdymosi principai, bendradarbiavimas, šeimos įgalinimas ir įtrauktis, lygios galimybės, kontekstualumas, veiksmingumas, tęstinumas, edukacinių aplinkų kūrimas ir pritaikymas vaikų poreikiams, vaikų vertinimas, pažanga bei pasiekimai.

5 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) programų dermė

8. MATEMATINIS MĄSTYMAS	9. SKAITMENINIS SUMANUMAS	15. TYRINĖJIMAS	18. MOKĖJIMAS MOKYTIS	16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS	10. KALBŲ SUPRATIMAS
7.3. Džiaugiasi gyvūnais, augalais ir gamtos reikšmėmis savo aplinkoje; pradeda atpažinti gamtos ypatybes. Sėkmingai būna atpažinti ir rūpestingas su aplinkos daiktais. Reaguoja į nuotraukas ir užfiksuotus įvykius, kuriuose pats dalyvauja.	8.3. Įsitraukia į skaičiavimą, atpažinti įvairias šiaurės 1, 2, 3 išraiškas. Mėgsta komponuoti, grupuoti, rikiuoti įvairių dydžių, formų, spalvų daiktus, taikau teisingai paliginimo būdą. Vis geriau sekasi nukopijuoti dviejų pasikartojančių elementų sekas.	9.3. Įjungia išmaniuosius žaislus be ekranų, išbandau jų veikimą, laikausi man suprantamų radimo ir saugumo taisyklių. Gebu kurti veiklos žingsnių sekas ir atlikti kitų sakomies komandas.	15.3. Smalsiai, aiškiai, kas ir kaip veikia, vyksta, įsitraukia į įvairias tyrinėjimo veiklas, savo atradimais dalinasi su kitais.	16.3. Parodau, su kokia problema susidūriau, ir bandau ją spręsti; nepavykus, pasakojamas arba dainuojamas tekstus; reaguoju į ritmo dainius, intonavimą; vartau dažnai skiriu tekstą nuo paveikėlių; suprantu dažnai matomų ženklų prasmę.	10.3. Trumpam susikaupiu ir reaguoju į kitų kalbėjimą, kūno kalbą, suprantu 3-4 žodžių sakinius, trumpus du vienas paskui kitą sekiančius prašymus, trumpus skaitomus, pasakojamus arba dainuojamus tekstus; reaguoju į ritmo dainius, intonavimą; vartau dažnai skiriu tekstą nuo paveikėlių; suprantu dažnai matomų ženklų prasmę.
7.2. Orientuojasi artimiausioje aplinkoje, stebi ir atpažinti jos objektus, juos pavadinu savo kalba, kai kuriuos naudoju pagal paskirtį.	8.2. Skiriu, kur yra venas, du ir trys daiktai. Surandu toki patį objektą, surikiuoju du tris objektus pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Suprantu kels kryptį nusakant žodžius ir ženklus.	9.2. Spaudau, liečiu, purtau grupelę esančius išmaniuosius žaislus siekdamas efekto. Gebu atlikti dviejų veiksmų sekas.	15.2. Parodau, ką noriu tyrinėti, išbandau vis naujus tyrinėjimo būdus, tyrinėjimo medžiagas.	16.2. Suteikiu dėmesį, kai susiduriu su problema, ją sprendžiu, atpažinu, kaip išsprendžiu, kaip priimdami saugausiojo pasiūlymą.	10.2. Klausius kitų kalbėjimo, suprantu ir atliepu 2-3 žodžių sakinius, klausius, trumpus pasakojimus, įsidedu dažnai vartojamus žodžius, reaguoju į pasikartojančius garsus, žodžius, judesius; mėgstu, kai man skaito knygeles, pats vartinėju jas, stebiu rašančiuosius.
5.3. Pasakau savo vardą, kas esu (berniukas / mergaitė), žinau pagrindines savo kūno dalis, sieku savarankiškumo. Man patinka būti ir veikti tiek namie, tiek grupėje, aš mėgaujosi pažįstama aplinka, kalba, suklustu, kai išgirstu kitą kalbą.	7.1. Reaguoju į aplinkoje esančius žmones, gyvius ir negyvus daiktus, reiškinus.	8.1. Reaguoju į pasirodantį išnykiantį objektą, į foninį dydį, spalvą, garsus, judesius.	15.1. Visais pojūčiais tyrinėju aplinką ir save, emocijonis parodau atradimų džiaugsmą.	16.1. Parodau, kai kažkas vyksta ne taip, kaip įprasta, ieškau pagalbos, kai susiduriu su klaidimi, išreiškiu emociją, kai (ne)patyko veiksmas.	11.1. Klausius kitų kalbėjimo, suprantu ir atliepu 2-3 žodžių sakinius, klausius, trumpus pasakojimus, įsidedu dažnai vartojamus žodžius, reaguoju į pasikartojančius garsus, žodžius, judesius; mėgstu, kai man skaito knygeles, pats vartinėju jas, stebiu rašančiuosius.
3.3. Atpažstu ir man įprastais būdais išreiškiu savo emocijas, mokausi jas pavadinti, pabrėžiu, kaip mėgaujosi pažįstama aplinka, kalba, suklustu, kai išgirstu kitą kalbą.	5.1. Reaguoju į savo varda, tyrinėju savo kūną, jaučiu nęsi su kitais, atliepu artimųjų rodomy dėmesį, mėgstu žaidinimui ir dainėles gimtąja kalba.	9.1. Stebiu išmaniųjų žaislų judėjimą, sieku jų rankomis, klausiusi skleidžiamų garsų.	18.1. Domiuosi aplinka, reaguoju į aplinkinių reakcijas, kartoju pasiektą rezultatą.	11.2. Kartoju naujus žodžius, gestus, bendraudamas vartoju garsažodžius, trumpus žodžius, žodžio ir gesto, dviejų žodžių sakinius, kūno kalbą; domiuosi rašymo priemonėmis, braukau lape.	14.3. Pakartotinai tyrinėju dominančius kūrybinės raškos būdus, žaisdamas imituojau, perkuriu, eksperimentuoju, atrandu naujus derinius, domiuosi kitų kūryba, noriu veikti drauge.
3.2. Savo emocijas išreiškiu įvairiu intensyvumu, pastebiu ir reaguoju į kitų emocijas.	3.1. Savo emocijas parodau balsu ir kūno ženkla, „užkrečiu“ kitų emocijomis.	8.2. Reaguoju į aplinkoje esančius žmones, gyvius ir negyvus daiktus, reiškinus.	15.2. Parodau, ką noriu tyrinėti, išbandau vis naujus tyrinėjimo būdus, tyrinėjimo medžiagas.	16.2. Suteikiu dėmesį, kai susiduriu su problema, ją sprendžiu, atpažinu, kaip išsprendžiu, kaip priimdami saugausiojo pasiūlymą.	10.2. Klausius kitų kalbėjimo, suprantu ir atliepu 2-3 žodžių sakinius, klausius, trumpus pasakojimus, įsidedu dažnai vartojamus žodžius, reaguoju į pasikartojančius garsus, žodžius, judesius; mėgstu, kai man skaito knygeles, pats vartinėju jas, stebiu rašančiuosius.
4.3. Kalbėjimas su savimi ir suaugusiojo pagalba man padeda sukelti dėmesį, valdyti emocijas, veiksmus, laikytis man suprantamų susitarimų.	4.1. Galu trumpam sukelti dėmesį savo glubeja, susitapatinti su jo reiškimomis ir emocijomis ir nusiraminti.	6.1. Mėgaujosi saugausiojo dėmesiu, kuo domiuosi, seku jo žvilgsnį, aptinku jo rodomy objektus, dalinuosi emocijomis.	12.1. Su nuostaba reaguoju į žmones, gyvūnus, garsus, mimikas, judesius, daiktus.	13.1.1. Emocijai reaguoju ir sieku ryškų, man įdomų objektą.	13.1.2. Išbandau, kokius pėsčikus paleika vietoje ir judėdamas, tyrinėju judėjimo kryptis, kuri judesius da ir dabar derinu dviejų judesį seką.
6.3. Kai man artimas saugausis yra šalia, aš jaučiu, kaip gerai išgyvenu, kaip gerai jaučiu, kaip gerai bendrauju.	6.2. Skiriu man artimus saugausius nuo kitų, juos mėgdoju, kartoju tai, kas sulaukė jų palaikymo, tikiuosi jų pagalbos; mėgstu žaisti greta kitų vaikų.	2.3. Apeinu arba peržengiu kliūtį, būgu neparadamas pasiausvyros, lipu, nuliū laiptais palaikiniu žingsniu, nušoku nuo laiptelio, peršoku liniją. Metu, gaudau, spriu kamuoli. Derinu akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.	12.2. Stoviu, atsispuju, pasilenkiu, einu, begu, lipu laiptais pristatomu žingsniu. Rikienu, sviedžiu kamuoli. Paimu, uždedu, įdedu ir išimu daiktą, atsku detales, plaju rankomis.	13.2.1. Man patinka tyrinėdamas savo kūno galimybes.	13.2.2. Suklustu suaugusiojo ir reaguojau į muziką judesiais ir mušamaisiais instrumentais, žaidžiu melodiniais ir ritminiais dainiais, pakartuoju dainų fragmentus, spontaniškai kuru „aroso“ dainėles.
4.3. Kalbėjimas su savimi ir suaugusiojo pagalba man padeda sukelti dėmesį, valdyti emocijas, veiksmus, laikytis man suprantamų susitarimų.	4.2. Aš pats man įprastais būdais ieškau emocijas ir veiksmus valdau saugausiojo padedamas.	2.1. Sedžiu, žliaučiu, ropioju, atsispuju, einu, begu, lipu laiptais savarankiškai. Imu daiktą, perrau iš vienos rankos į kitą, dedu vieną ant kitą.	13.3.1. Tyrinėju erdvę, išgirdęs muziką spontaniškai judu, mėgdoju saugausiojo judesius.	13.3.2. Klausydamas muzikos atlieku ketetą skirtingų judesį stovėdamas vietoje ir judėdamas, tyrinėju judėjimo kryptis, kuri judesius da ir dabar derinu dviejų judesį seką.	13.3.3. Atlepdamas muzikos nuotaką tyrinėju savo ir kitų asmenines erdves, atrandu naujų judesį, vienu metu įduru kelias kūno dalis, atsimenu ir kartoju trijų judesį kombinacijas, patinka šokti vienam ir su draugais.
6.3. Kai man artimas saugausis yra šalia, aš jaučiu, kaip gerai išgyvenu, kaip gerai jaučiu, kaip gerai bendrauju.	6.2. Skiriu man artimus saugausius nuo kitų, juos mėgdoju, kartoju tai, kas sulaukė jų palaikymo, tikiuosi jų pagalbos; mėgstu žaisti greta kitų vaikų.	2.3. Apeinu arba peržengiu kliūtį, būgu neparadamas pasiausvyros, lipu, nuliū laiptais palaikiniu žingsniu, nušoku nuo laiptelio, peršoku liniją. Metu, gaudau, spriu kamuoli. Derinu akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.	13.3.1. Tyrinėju erdvę, išgirdęs muziką spontaniškai judu, mėgdoju saugausiojo judesius.	13.3.2. Klausydamas muzikos atlieku ketetą skirtingų judesį stovėdamas vietoje ir judėdamas, tyrinėju judėjimo kryptis, kuri judesius da ir dabar derinu dviejų judesį seką.	13.3.3. Atlepdamas muzikos nuotaką tyrinėju savo ir kitų asmenines erdves, atrandu naujų judesį, vienu metu įduru kelias kūno dalis, atsimenu ir kartoju trijų judesį kombinacijas, patinka šokti vienam ir su draugais.

7. APLINKOS PAŽINIMAS 5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA 3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR SAUGUSIOJO PAŽINIMAS 1. KASDINIAI GYVENIMO ĮGUDŽIAI 2. FIZINIS AKTYVUMAS 12. ESTETINIS SUVOKIMAS 13.1. DAILE 13.3. ŠOKIS

7. APIPINKOS PAŽINIMAS	8. MATEMATINIS MĄSTYMAS	9. SKAITMENINIS SUMANUMAS	15. TYRINĖJIMAS	18. MOKĖJIMAS MOKYTIS	16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS	10. KALBŲ SUPRATIMAS
7.6. Įvairių gamtos objektų ir reikšmių, įvairių panašumų ir skirtumų, objektų grupuočių. Jaučiu ryšį su savo socialine, kultūrine ir gamtine aplinka, paaiškinu, kodėl ir kaip šitiek reikia tausti. Pasakau apie tai kurias savo ir man žinomas kūrų kultūrų svertes. Domiuosi įvairiomis profesijomis, vartoju žodį „profesija“, dabar ir rašau netgi laikams nusakyti.	8.6. Paprastai skaitmeninis skaičius iki 10, randu ir pasakau, kiek daiktų daugiau nei 5, kiek trauksia iki 10; sudedu, atimu 7-ų ribose. Įsitraukiu į diskusijas apie skaičių, įvairius įvykius, neįvykius, gali įvykti. Jutu pagal išdėstytą planą, paaiškinu ar pavaizduoju atgalinį kelia, Randu, kaip palyginti nežymiai besiskiriančius išmatuojamus dydžius. Dėlioju konstruktorius, komponuoju dvimačius ir trimatius objektus. Kuru ir tyrinėju sekas su paskartojančiais elementais. Vartuju vis platesnį matematinį žodyną.	9.6. Prižiūrėjus įvairioms veikloms patirinti ir derinti bent dvi skaitmenines priemones, saugiai informacijos šaltinius, saugiai dalinuosi tuo, ką sukuriau. Sudarau, vykdu ir koreguoju paprastas komandų sekas, programavimo aplinkose, vis geniau suprantu, kaip valdomi robotai.	15.6. Tikslingai tyrinėju įvairias aplinkas, objektus ir reikšmius pasitelkdamas skirtingus tyrinėjimo būdus. Radinius lyginu grupuoju, kas dalinuosi su klais.	18.6. Drgiai įsitraukiu į išsukio rekalauciją, veiklą, numatau tikslą, pirmu sprendimu jam pasiekti, ieškau informacijos ir priemonių, stebiu veiklos procesą, į koreguoju, dalinuosi patirtimi ir rezultatais.	16.6. Man patinka sudėtingos užduotys, stengiuosi jas įveikti pati ar su kitais vaikais, amstaui su kitais vaikus, amstaui galimus sprendimus, patirinku tinkamiausią, stebiu pasekmes ir, jeigu reikia, keičiu veikimo būdus, padedu kitiems.	10.6. Pradedu suprasti perkeltinę žodžių reikšmę, keičiu artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių, pradedu skirti žodžių garsus ir skiemens. Domiuosi įvairiais rašytiniais tektais, numatau man skaitomo teksto teminį, atpažįstu nuo kelių iki kelių šio abėcėlės raidžių, keičiu užrašytų žodžių.
7.7. Atpažįstu ir pavadinu tyrinėjamus gamtos reikšmius, kai kuriuos tolinu kraštų augalus ir gyvūnus, pasakuoju apie jų gyvenimo būdą, požymius. Paaiškinu, kaip naudojame gamtos išteklius, rūpinuosi aplinka. Pavaizduoju ir pasakuoju, kuo mano šeimos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Pristatau savo aplinkos man žinomus objektus ir vietas. Pradedu suvokti įvairių chronologiją.	8.5. Skaituoju 9-ų ribose. Palyginu, sudedu, atimu, sujungiu, išskaidau daiktų kiekį 5-ų ribose. Tyrinėju dvimates, trimates figūras ir jų atvaizdus, matomuosius objektus vis tiksliau pavaizduoju plane, kuru įvairių objektų sekas, išbandau savo kūną ir daiktus kaip matavimo vienetus, dalinuosi atradimais.	9.5. Išbandau įvairius išmaniųjų įrenginių ir priemonių valdymo būdus, ieškau informacijos, kuru nesudėtingą skaitmeninį turinį, laikau saugumo taisyklę. Iš simbolių dėlioju komandų sekas, išbandau jas žaidybiniame programavimo aplinkoje, aiškinu.	15.5. Vis labiau įsitraukiu į įvairių objektų ir reikšmių tyrinėjimą: ieškau požymių, panašumų ir skirtumų, atskirius sanderą, veikimo principą.	18.5. Siekiu patenkinti savo smalsumą, siekdamas tikslo numatau ir įgyvendinu laukiamą rezultatą, išdėstu problemas, aptariu, keičiu sprendimą, keičiu naujai ir ką veikiu toliau.	16.5. Atpažįstu ir sprendžiu kasdienes problemas, kartu su kitais vaikais ieškau naujų būdų, kaip įveikti išsukio, samprotuoju apie problemą, kas pavyko, kas ne.	10.5. Suprantu sudėtinius sakinius, pradedu sieti kalbos garsus su raidėmis, iš klausos atskiru tuo pačiu garsu prasidedančius žodžius. Atidžiai klausausi tekstų literatūrinė kalba ir tarmiškai, suvokiu skirtingų žanrų leidinių skirtumus, suprantu knygos viršelio funkciją, atpažįstu kelių spausdintus žodžius.
7.8. Dėlioju savo šeimos, grupės sprendimų priėmimo, pasakau savo kūno augimą, pastebiu savo kūno vidinių sistemų veiklos išorinius ženklus. Dalyvauju savo šeimos, grupės sprendimų priėmimo, pasakau savo tautybę, tyrinėju ir siūnu savo ir kitų šalių simbolius, kalbą, tradicijas.	8.4. Žinau savo augimo istoriją, įsivaizduoju, koks būtu užaugęs, aiškinuosi, kas yra mano kūno augimo, kaip jis taptų gyvybiu. Suprantu, kad turiu savo šeimos ir mūsų grupės namus, pasakau, kokią kalbą kalbu, kokią šalię gyvenu, pasakuoju, kuo man ypatinga mano šeima, grupė, šalis.	9.4. Moku komunikuoti apie jausmus bei emocijas ir jas išreikšti sau ir kitiems pirminiais būdais.	15.4. Fantazuoju ir generuoju įvairias kūrybines idėjas, savo kūrybą autentiškai parodu pasaulio suvokimą, suprantu, kaip kuru ir kuo siekiu savo kūrybą.	18.4. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.	16.4. Keliu klausimus apie kitų ir savo kūrybą, siekiu įgyvendinti ir tobulinti kūrybinius sumanymus, mėgstu pasakoti apie savo kūrybą ir jos eigą.	11.4. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.
7.9. Gebu kalbėti apie emocijas ir jausmus, talaria įvairius būdus, padedančius pasijusti geriau, atpažįstu, kaip jaučiasi kitas, bandau jam padėti.	8.3. Moku komunikuoti apie jausmus bei emocijas ir jas išreikšti sau ir kitiems pirminiais būdais.	9.3. Naudoju įvairius nusiramimo ir konfliktų sprendimo būdus, gebu ilgam suteikti dėmesį ir pastangas, kai veiklą įdomi, laikau kasdienių sustatimų ir taisyklę.	15.3. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.	18.3. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.	16.3. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.	10.3. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.
7.10. Suprantu, koks mano elgesys yra priimtinas bendraujant su kitais, kodėl svarbu laikytis sustatimų dėl elgesio, stengiuosi bendrauti pagarbiai, moku išsitarinėjant sprendžiant nesutarimus.	9.2. Jaučiu būsiai esu, begu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spūriu kamuolį iš įvairių padėčių. Pirmuins sedžu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tiktus judesius su smulkiais daiktais.	9.1. Jaučiu būsiai esu, begu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spūriu kamuolį iš įvairių padėčių. Pirmuins sedžu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tiktus judesius su smulkiais daiktais.	15.2. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.	18.2. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.	16.2. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.	10.2. Moku įsitraukti į kolektyvinius reišimus ir kolektyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicines erdves, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lankisčiai kaitalioti vaidmenis.
7.11. Nubėgu vis įgesnį asturną, šoku į tolį, auskų koordinuoti judų, orientuojosi erdvėje. Taisyklingai sedžu, stoviu, vaikštau. Atlieku vis sudėtingesnius veiksmus su smulkiais daiktais, konstruoju.	9.1. Jaučiu būsiai esu, begu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spūriu kamuolį iš įvairių padėčių. Pirmuins sedžu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tiktus judesius su smulkiais daiktais.	9.1. Jaučiu būsiai esu, begu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spūriu kamuolį iš įvairių padėčių. Pirmuins sedžu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tiktus judesius su smulkiais daiktais.	15.1. Jaučiu būsiai esu, begu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spūriu kamuolį iš įvairių padėčių. Pirmuins sedžu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tiktus judesius su smulkiais daiktais.	18.1. Jaučiu būsiai esu, begu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spūriu kamuolį iš įvairių padėčių. Pirmuins sedžu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tiktus judesius su smulkiais daiktais.	16.1. Jaučiu būsiai esu, begu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spūriu kamuolį iš įvairių padėčių. Pirmuins sedžu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tiktus judesius su smulkiais daiktais.	10.1. Jaučiu būsiai esu, begu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spūriu kamuolį iš įvairių padėčių. Pirmuins sedžu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tiktus judesius su smulkiais daiktais.
2. FIZINIS AKTYVUMAS	1. KASDIENIAI GYVENIMO ĮGUDŽIAI	12. ESTETINIS SUVOKIMAS	13.1. DAILĖ	13.3. ŠOKIS	13.2. MUZIKA	

SEKINGAI BESIMOKANTIS

LANKŠČIAI MAISTANTIS

PASIEKIMŲ ŽINGSNELIAI: 5-6

KŪRYBINGAS

BESIRŪPINANTIS SAVIMI IR KITAI

KOMUNIKABILUS

14. KŪRYBIŠKAS ŽAISTI

17. GEBĖJIMAS ŽAISTI

13.4. TEATRAS

3. EMOCIJŲ SUVOK- MAS IR RAIŠKA

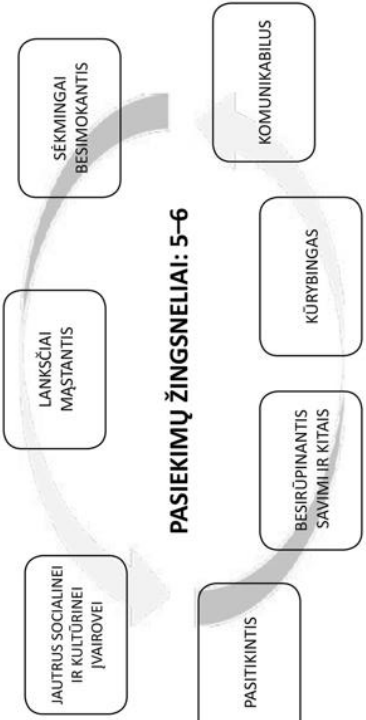
5. SAVYOKA IR SAVIGARBA

4. SAVYKONTROLĖ

6. SANTYKIAI SU SUVOKIAMAIS IR BENDRAVIMAS

8. SANTYKIAI SU SUVOKIAMAIS IR BENDRAVIMAS

PASIEKIMŲ ŽINGSNELIAI: 5-6

5. SAVYKOA IR SAVIGARBA

3. EMOCIŲ SUVOK-

MAS IR PAIŠKA

4. SAVIREGULIACIJA

IR SAVIKONTROLĖ

6. SANTYKAI SU BENDRAAMŽIAIS

IR BENDRAAMŽIAIS

7. APIPINKOS PAŽINIMAS

8. MATEMATINIS MĄSTYMAS

9. SKAITMENINIS SUMANUMAS

15. TYRINĖJIMAS

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS

10. KALBŲ SUPRATIMAS

11. KALBINĖ RAIŠKA

14. KŪRYBIŠKUMAS

17. GEBĖJIMAS ŽAISTI

13.4. TEATRAS